

OBSAH

ETIKA NÍKOMACHOVA

Úvod (Antonín Kříž)	7
---------------------	---

KNIHA PRVNÍ

*Předmět a povaha etiky. Blaženost.
Roztřídění ctností*

1. Stupnice účelů. Nejvyšší dobro. Etika je druhem nauky o obci. O posluchači nauky politické	25
2. Nejvyšším dobrem je blaženost. Etika je vědou o konečném cíli člověkově. Analytická metoda etiky	28
3. Různé názory o blaženosti	29
4. Platónův názor. Kritika Platónovy ideje dobra. Pýthagorovci. Speusippos	30
5. Názor Aristotelův. Blaženost jako cíl jednání je něčím dokonalým a soběstačným	33
6. Výměr blaženosti. Blaženost je v ctnostné činnosti	35
7. Povaha mravních zásad. V etice nelze žádat naprosté přesnosti. Důležitost počátků (principů)	36
8. Rozdělení dober na zevnější, tělesná a duševní. Účel pro člověka je ve skupině dober duševních	37
9. Odůvodnění pojmu blaženosti. Názory vynikajících mužů	37

ETIKA NÍKOMACHOVA

10. Blaženost je v činnosti. Blaženost není darem náhody, je vlastním dílem člověkovým	40
11. Nutnost života k blaženosti. Blaženost je něco stálého	41
12. Blaženost je něčím dokonalým a je hodna cti	45
13. Blaženost je v ctnosti. Složky duše a roztřídění ctností na rozumové a mravní	46

KNIHA DRUHÁ

Původ a výměr mravních ctností

1. Mravní ctnost, přirozenost a zvyk. Ctností se nabývá činností	49
2. Poměr ctnosti a jednání. Ctnost zaniká nadbytkem a nedostatkem. Vztah ctnosti k pocitům libosti a nelibosti, spojených s výkony	51
3. Vznik ctnosti z ctnostného jednání	54
4. Podstata ctnosti. Ctnost je duševním stavem (hexis, habitus)	56
5. Ctnost je štědrostí. Její podstata je v pravém středu, nadbytek a nedostatek je špatností	57
6. Určení středu u jednotlivých ctností	59
7. Výčet mravních ctností	60
8. Úvaha o protivách mravních ctností. Poměr ctnosti a špatnosti	63
9. Pravidla pro hledání středu. Naléztí střed je nesnadno	65

OBSAH

KNIHA TŘETÍ

Záměrná volba. Jednotlivé mravní ctnosti a jejich protivy

1. Dobrovolnost a donucení. V dobrovolnosti je předpoklad ctnosti. Jednání nedobrovolné. Výměr donucení 67
2. Jednání z nevědomosti. Co se koná z nevědomosti. Lítost při skutcích z nevědomosti 69
3. Výměr dobrovolnosti. Poměr dobrovolnosti k vznětlivosti 71
4. Záměrná volba neboli rozhodnutí (*liberum arbitrium*). Poměr záměrné volby k dobrovolnosti, žádosti, vznětlivosti, vůli a mínění. Podstata záměrné volby je v rozvaze 72
5. Rozvaha a záměrná volba. Podstata a předmět rozvahy. Rozvaha předchází záměrnou volbu. Předmětem rozvahy jsou prostředky k cíli. Výměr rozvahy 74
6. Vztah vůle k účelu. Dobro jako cíl je předmětem chtění. Ctnostný člověk je měřítkem 76
7. Svoboda v jednání. Dobrovolnost u ctností a špatností. Neznalost neomlouvá špatnosti. Dobrá přirozenost. Sebeurčení. Důležitost počátku jednání pro utváření duševních stavů 77
8. Shrnutí a závěr povšechné etiky 81
9. Jednotlivé ctnosti a špatnosti. Pojem statečnosti 82
10. Nerozvážná smělost. Zbabělost 83
11. Sebevražda. Druhy statečnosti: statečnost občanská, zkušenost v jednotlivostech, jednání ze vznětlivosti, jednání v dobré naději, statečnost z neznalosti 85

ETIKA NÍKOMACHOVA

12.	Další určení pojmu statečnosti. Statečnost je spojena spíše s nepřijemností	88
13.	Uměřenost. Nevázanost. Uměřenost patří nerozumné složce duše, projevuje se v rozkoších tělesných. Chování nevázaného člověka. Žádosti přirozené a získané	89
14.	Bezcitovost. Znaky uměřeného člověka. Neradovati se z některých smyslových pocitů není lidské	93
15.	Poměr nevázanosti a zbabělosti k dobrovolnosti. Neukázněnost = nevázanost	94

KNIHA ČTVRTÁ

Další pojednání o mravních ctnostech a špatnostech

1.	Štědrost. Marnotratnost, lakomství	96
2.	Povaha štědrého člověka. Jak a kdy se štědrost projevuje. Štědrost se posuzuje dle smýšlení	97
3.	Povaha marnotratníka a lakomce. Marnotratník je lepší než lakomec. Způsoby lakomství	99
4.	Velkorysost. Malichernost, nevkus, okázalost. Poměr velkorysosti k štědrosti	102
5.	Osvědčování velkorysého člověka. Obětavé vynakládání pro obecné dobro	104
6.	Okázalost a malichernost, protivy velkorysosti	105
7.	Velkomyslnost. Nadutost, malomyslnost. Pojem a předmět velkomyslnosti	106
8.	Povaha velkomyslného člověka	108

OBSAH

9. Chování člověka malomyslného a nadutého	110
10. Smysl pro čest. Vztah k velkomyslnosti. Ctižádost a její nedostatek	111
11. Klidnost a její nadbytek hněvivost. Prchlost, roztrpčenost (zatrplost), popudlivost	112
12. Ctnosti a špatnosti v obcování s lidmi. Člověk lichotivý, nevrlý, svárlivý, pochlebník. Bezejmenný střed se podobá přátelství	114
13. Pravdivost a její protivy záłudnost a chlubnost. Lež a pravdomluvnost, chování chlubného a záłudného člověka	116
14. Chování při společenském styku a zábavě. Překročení míry v žertu: šašek, hrubec. Lidé mrzutí a příkří, obratný společník. Způsobnost	118
15. Pojem studu. Stud není ještě ctností, je to spíše cit než stav. Vznik stydlivosti ze špatného jednání. Nestoudnost	120

KNIHA PÁTÁ *Spravedlnost a právo*

1. Pojem spravedlnosti. Předběžné poznámky	122
2. Významy spravedlnosti. Spravedlivý člověk dbá zákonů a šetří rovnosti. Právo je zákonnost a rovnost	123
3. Spravedlnost celá (legalita)	124
4. Spravedlnost částečná (etická)	126
5. Částečná spravedlnost rozdíleci a opravná	127

ETIKA NÍKOMACHOVA

6. Spravedlnost rozdíleci (distributivní). Rozděluje dle hodnoty a úměry 128
7. Spravedlnost opravná (komutativní). Je středem mezi ztrátou a ziskem. Počinání soudce při porušení práva 129
8. Odveta. Dobrovolné výměny. Peníze. Odveta není tožná se spravedlností. Pojem a znázornění odplaty. Peníze měnou potřeby 132
9. Určení středu u spravedlnosti. Spravedlnost je střed při rozdělování 135
10. Různé druhy práva. Právo občanské (politické). Právo pána nad otroky, otce nad dětmi. Právo hospodářské. Občanské právo přirozené a zákonné. Dobrovolnost, pochybení s nevědomostí. Rozdíl mezi křivdou a bezprávím. Rozdíl mezi člověkem spravedlivým a nespravedlivým 136
11. Pojmy „křivdu snášeti“ a „křivdu činiti“. Dobrovolně křivdu snášeti je nemožno 141
12. Úvaha o nespravedlivém jednání 143
13. Nesnadnost spravedlivého jednání 144
14. Pojem slušnosti (epikie). Je opravou zákonného práva 145
15. Spravedlnost a nespravedlnost k sobě samému. Sebevrah křivdí obci. Horší je křivditi než křivdu snášeti 147

KNIHA ŠESTÁ *Ctnosti rozumové*

1. Pojem správného úsudku 149
2. Podnět rozumových ctností. Poznávací a usuzovací

OBSAH

stránka duše rozumové. Počátky jednání a pravdy. Poměr záměrné volby a rozumu	150
3. Výčet rozumových ctností. Vědění	152
4. Umění. Rozdíl mezi tvořením a jednáním	153
5. Rozumnost	154
6. Rozumění. Předmětem rozumění jsou počátky (principy)	155
7. Moudrost. Moudrost je nad nauku politickou a rozumnost. V moudrosti je určení člověka	156
8. Další vymezení rozumnosti	157
9. Rozdíl rozumnosti od vědění a rozumění. Předmětem rozumnosti jsou jednotliviny. Rozumnost není věděním a je v protikladu k rozumění	159
10. Rozvážnost. Pojem rozvahy	160
11. Chápání a uznání. Rozdíl chápání od rozumnosti	162
12. Poměr chápání, uznání a rozumnosti k rozumění	163
13. Rozumnost a moudrost, vlastní ctnosti rozumové. Význam rozumnosti a moudrosti. Dovednost. Vztah rozumových ctností k mravním. Nesprávnost Sókratova mínění o ctnosti	164

KNIHA SEDMÁ

Zdrženlivost a nezdrženlivost.

Názory o rozkoši

1. Rozvrh látky	169
-----------------	-----

ETIKA NÍKOMACHOVA

2.	Zdrženlivost, otužilost a jejich protivy. Názory o nezdrženlivosti	170
3.	Některé nesnáze v otázce o zdrženlivosti	171
4.	Řešení otázky o zdrženlivosti	173
5.	Vědění a nezdrženlivost. Prudká hnutí matou správný úsudek. Proč je člověk nezdrženlivý	174
6.	Nezdrženlivost naprostá a částečná. Předměty nezdrženlivosti. Zvířecká divokost	177
7.	Nezdrženlivost částečná. Vztah nezdrženlivosti k hněvu a žádosti. Srovnání divokosti se špatností	181
8.	Poměr člověka nevázaného a nezdrženlivého. Způsoby nezdrženlivosti. Člověk nevázaný je neschopen lítosti a je horší než člověk nezdrženlivý. Změkčilost a otužilost. Rozmazlenost. Rozpustilost. Unáhlenost a slabost. Lidé prudcí a zuřiví	183
9.	Rozdíl mezi člověkem nevázaným a nezdrženlivým. Nezdrženlivý člověk je schopen lítosti a je proti člověku nevázanému vyléčitelný. Člověk výstřední	185
10.	Zdrženlivost a neústupnost. Neústupný člověk se podobá nezdrženlivému	187
11.	Zdrženlivost jako střed. Nezdrženlivost neslučitelná s rozumností, ale s dovedností. Léčitelné druhy nezdrženlivosti	188
12.	Mylné názory o rozkoši neboli slasti	190
13.	Vyvrácení nesprávné domněnky o slasti. Slast je jistým dobrem	191

OBSAH

14. Spojení ctnostné činnosti se slastí. Spojení blaženosti se slastí. Tělesné rozkoše v míře jsou potřebny 193
15. Poměr tělesných rozkoší a duševních slastí. Důvody mylných názorů o rozkoši. Blaženost Boha 196

KNIHA OSMÁ

Přátelství a jeho druhy. Ústavy

1. Cena přátelství pro život jednotlivců a obce. Příbuznost přátelství s ctností 199
2. Různé názory o podstatě přátelství. Žádá přátelství rovnosti, či nerovnosti? Vzájemná přízeň v přátelství 200
3. Druhy přátelství. Pohostinnost. Nestálost nedokonalých přátelství, přátelství pro užitek a rozkoš 202
4. Dokonalé přátelství 204
5. Srovnání druhů přátelství. Nedokonalá přátelství, pro vnější dobra, jsou přátelstvím jen pro podobnost. V dokonalém přátelství není osočení 205
6. Nutnost spolužití k přátelství. Kteří lidé jsou neschopni přátelství 206
7. Kdy se přátelství uzavírá snadněji. Přívětivost a družnost. Přátelství s mnoha lidmi. Přátelství k lidem vynikajícím mocí 207
8. Slučování jednoho druhu přátelství s jiným. Přátelství při přednosti. Úvaha o rozdílu různých druhů přátelství 209
9. Nutnost rovnosti v přátelství. Důsledky vyplývající z nerovnosti přátel 211

ETIKA NÍKOMACHOVA

10. Podmínky méně dokonalého přátelství mezi nerovnými 212
11. Základ přátelství ve společenství. Srovnání přátelství s právem. Přátelství a občanské společenství 213
12. Druhy ústav a jejich zhoršené odrůdy. Správné a nesprávné ústavy. Podobnost ústavního poměru v rodině 215
13. Podobnost ústav s přátelstvím v rodině. Přátelské svazky v rodině. Přátelství k otroku 217
14. Přátelství dle druhu společenství. Přátelství příbuzenské. O přátelství a lásce v rodině 218
15. Neshody mezi přáteli v nedokonalém přátelství. Výčitky v přátelství pro užitek 220
16. Spory v přátelství založeném na převaze. Řešení vztahu mezi nerovnými přáteli 223

KNIHA DEVÁTÁ

Osvědčování a potřeba přátelství

1. Udržování přátelství. Neshody v přátelství a vyrovnání 225
2. Odplata podle poměru přátel. Střetnutí povinností k více přátelům. Povinnosti k rodičům a k spoluobčanům 227
3. Podmínky zrušení přátelství. Počínání při nerovnosti přátel 229
4. Původ a měřítko přátelství. Láska k sobě je základem lásky k příteli a k bližnímu 231
5. Pojem přízně. Přízeň není ještě přátelstvím 233

OBSAH

6. Pojem svornosti. Svornost je přátelstvím občanským	234
7. Prokazování a přijímání dobrodiní. Poměr mezi dárcem a obdarovaným	236
8. Řešení pochybnosti o přátelství. Vymezení pravé sebelásky	237
9. Blaženost a přátelství. I blažený člověk potřebuje přátel. Sebevědomí. Přítel je druhé já	240
10. Pravé přátelství nepřipouští velkého množství přátel	244
11. Potřeba přátel ve štěstí i v neštěstí. Míti přátele ve štěstí je krásnější, v neštěstí nutnější. Pravidlo, jak se chovati k příteli ve štěstí a neštěstí	245
12. Osvědčování přátelství ve společném žití	247

KNIHA DESÁTÁ

Význam slasti. Vymezení blaženosti. Důležitost zákonodárství pro mravný život

1. Význam slasti a strasti pro výchovu, život a etiku. Mravní cena citů	249
2. Eudoxovo a Platónovo mínění o rozkoši	250
3. Aristotelův názor o slasti. Rozkoš není pohybem ani děním, je celkem	254
4. Poměr slasti k činnosti. Slast zdokonaluje činnost	256
5. Druhy slastí dle druhu bytostí a jejich činností. Význam slasti pro činnost. Rozmanitost libostí u lidí. Pravá slast je v tom, v čem ji vidí člověk ctnostný	258

ETIKA NÍKOMACHOVA

6. Blaženost jako pravý cíl člověka. Blaženost není ve hře. Hra není cílem života. Pravé lidské štěstí je v ctnostné činnosti	261
7. Nejvyšší blaženost je v činnosti rozjímavé (teoretické). Blaženost, válčení a život v obci. Činnost rozumu, poznání pravdy a rozjímání je pro člověka nejvyšší	263
8. Poměr blaženosti v uskutečňování mravních ctností a v činnosti rozjímavé. Uskutečňování mravních ctností je závislé na vnějších statcích. Nezávislost činnosti rozjímavé. Rozjímavá činnost se podobá činnosti Boha	265
9. K pravé blaženosti dostačí míra vnějších statků	268
10. Obec a zákony slouží mravnému životu, jenž je cílem života v obci. Úvaha nestačí k vytvoření ctností. Výchovná moc zákonů. Význam zkušenosti v zákonodárství. Úmysl pojednati o životě v obci	269
Poznámky (Antonín Kříž)	276

DODATKY

Základní pojmy Etiky Níkomachovy	319
Etické ctnosti – přehled	361
Analogie a přirovnání v Etice Níkomachově	368
Přísloví	379
Bibliografie	380
Přehled bibliografie	460

REJSTŘÍKY

Jmenný rejstřík	467
Řecké termíny (výběr)	469
Rejstřík citovaných míst	470

OBSAH

Konkordance	474
Zkratky	476
Ediční poznámka	478
Obsah	481

